

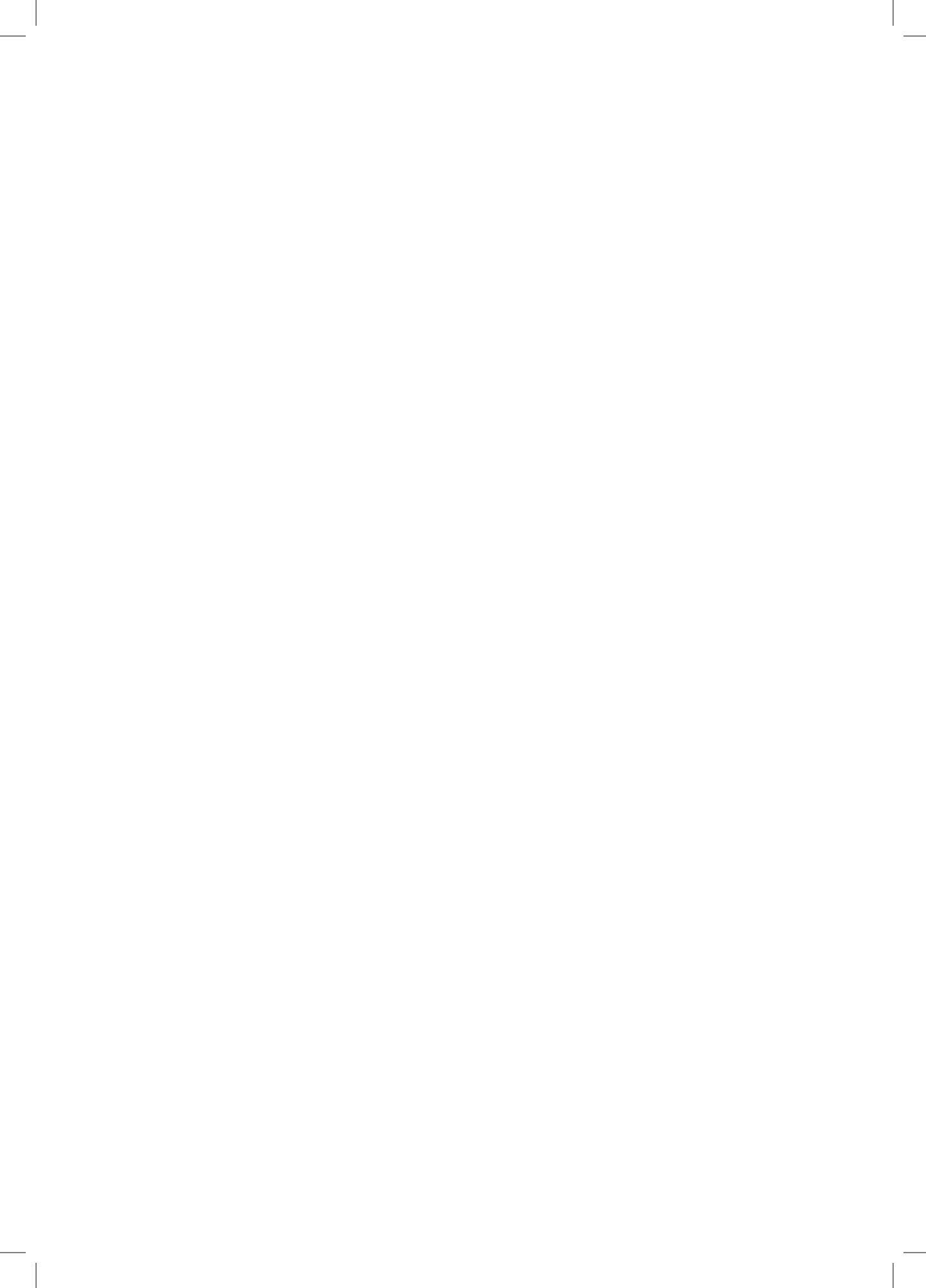

Ripoti ya Uwajibikaji

Mamlaka ya Serikali za Mitaa
na Miradi ya Maendeleo

2018/19

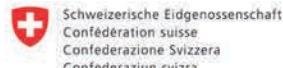
Ripoti ya Uwajibikaji

Mamlaka ya Serikali za Mitaa
na Miradi ya Maendeleo

2018/19

Co-funded by European Union

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

YALIYOMO

UTANGULIZI.....	1
UMUHIMU WA UKAGUZI WA HESABU.....	2
MAMBO YALIYOCHAMBULIWA KATIKA UKAGUZI WA MWAKA 2018/19.....	3
Jambo la 1: Kuongezeka kwa Hati Zinazoridhisha za Ukaguzi kwa Mwaka 2018/19.....	3
Jambo la 2: Kuongezeka kwa Mapato ya Ndani katika Halmashauri.....	5
Jambo la 3: Sekta za Elimu na Afya kuathiriwa na Upungufu wa watumishi 162,342.....	6
Jambo la 4: Mapungufu ya Usimamizi wa Mfuko wa Mikopo kwa Wanawake, Vijana na Watu wenye Ulemavu.....	7
Jambo la 5: Mamlaka ya Serikali za Mitaa Kupoteza TZS. 29.86 bilioni kwa kutozingatia Sheria ya Manunuzi.....	9
Jambo la 6: Matumizi yasiyo na tija kwenye Mamlaka ya Serikali za Mitaa.....	10
Jambo la 7: Hali ya Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo.....	11
Jambo la 8: Uhaba wa miundombinu ya elimu katika Shule za Msingi na Sekondari.....	13
Jambo la 9: Hali ya Utekelezaji wa Mapendekezo ya Miaka Iliyopita.....	14
HITIMISHO.....	17

UTANGULIZI

Ripoti ya Uwajibikaji ya Mamlaka ya Serikali za Mitaa na Miradi ya Maendeleo imeandaliwa kutokana na ripoti za ukaguzi za Mamlaka ya Serikali za Mitaa na Miradi ya Maendeleo za mwaka 2018/19 zilizotolewa na Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali (CAG).

Dhumuni la ripoti hii ya uwajibikaji ni kurahisisha ripoti za CAG ili kuwawezesha wadau wa uwajibikaji kuelewa mapendekezo yake na kudai uwajibikaji hapa nchini. WAJIBU inatarajia ripoti hii itawakumbusha watendaji wa Serikali umuhimu wa kutekeleza mapendekezo yaliyotolewa na CAG. Vilevile, ripoti hii itawawezesha wananchi kuelewa namna rasilimali zao ziliviyotumika katika kuwaleta maendeleo.

Ripoti imefafanua kuhusu umuhimu wa ukaguzi, maoni ya ukaguzi pamoja na mambo tisa (9) kati ya mambo mbalimbali yaliyochambuliwa kutoka katika ripoti za CAG.

Ripoti hii imeandaliwa na Taasisi ya WAJIBU kwa kuititia ufadhili wa Shirika la Maendeleo la Ujerumani (GIZ) nchini Tanzania kuititia Mradi wa Usimamizi Bora wa Fedha za Umma (GFG). Aidha, ripoti hii inasambazwa nchi nzima kwa ushirikiano na Shirika la Maendeleo la Uingereza (DFID) kuititia Mradi wa Uwajibikaji Tanzania Awamu ya Pili (AcT2), Ubalozi wa Ufalme wa Norway Tanzania na Foundation for Civil Society (FCS).

WAJIBU inawakaribisha wadau wote wa uwajibikaji kuisoma ripoti hii na kutoa maoni yatakayochangia kuboresha ripoti zitakazofuata.

UMUHIMU WA UKAGUZI WA HESABU

Ukaguzi wa hesabu kwenye Sekta ya Umma ni utaratibu wa kupitia usahihi wa taarifa za mapato, matumizi, mali, madeni pamoja na utendaji wa Taasisi husika za umma ili kubaini kama sheria, kanuni, taratibu na thamani ya fedha zimezingatiwa.

Ni muhimu kwa wadau wa uwajibikaji kuzielewa taarifa za ukaguzi katika sekta ya umma ili kufahamu jinsi rasilimali za umma zilivyotumika na kuwawezesha wananchi kudai uwajibikaji kwa maendeleo ya Taifa.

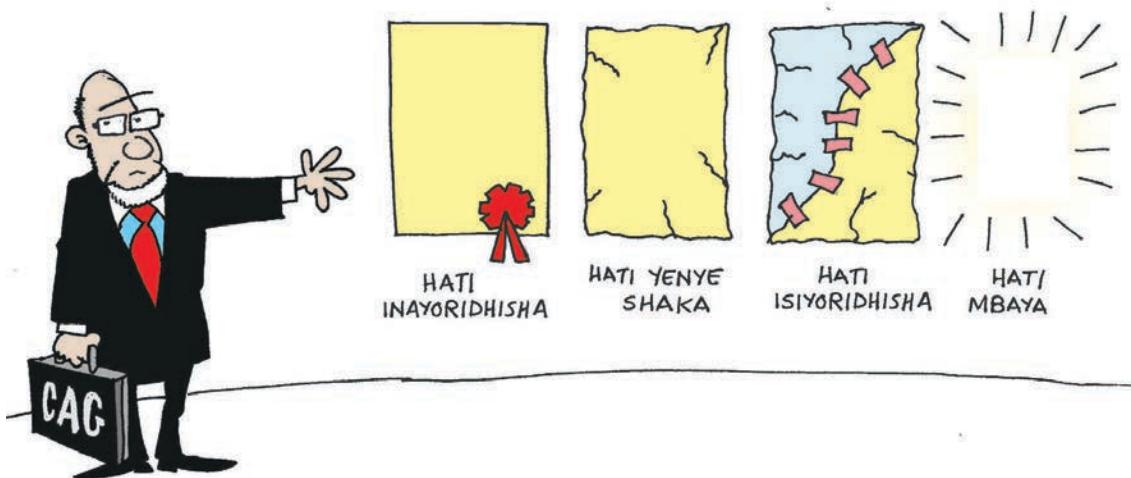
Hati ya Ukaguzi

Baada ya kukamilisha ukaguzi, Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali hutoa Hati ya Ukaguzi kwa kila taasisi ya umma iliyokaguliwa. Hati ya Ukaguzi ni maoni ya Mkaguzi yatokanayo na ukaguzi alioufanya kwenye hesabu za taasisi au mamlaka yoyote ya serikali.

Hati ya Ukaguzi inatolewa na Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali ikiwa ni kielelezo cha ubora wa uandaaji wa hesabu na taarifa nyingine za fedha zilizokaguliwa. Hati ya Ukaguzi inaonesha ni kwa kiwango gani hesabu zilizokaguliwa zimeandaliliwa kwa kuzingatia viwango vya kihasibu vya kimataifa (IPSASs) pamoja, matamko yanayotolewa na Bodi ya Taifa ya Wahasibu na Wakaguzi Hesabu (NBAA) na Sheria husika.

Katika ukaguzi wake, CAG hutoa aina nne za Hati za Kaguzi kama ifuatavyo; Hati Inayoridhisha (Unqualified), Hati Yenye Shaka (Qualified), Hati Isiyoridhisha (Adverse) na Hati Mbaya - Kushindwa kutoa hati (Disclaimer of Opinion).

Mkaguzi anapotoa Hati Safi ya Ukaguzi haimainishi kuwa kwenye Taasisi iliyokaguliwa haina dosari zozote maana ukaguzi hufanywa kwa kuchagua miamala michache (sample transactions) na siyo miamala yote (100% transactions).

MAMBO YALIYOCHAMBULIWA KATIKA UKAGUZI WA MWAKA 2018/19

Sehemu hii, inachambua mambo tisa (9) kati ya mambo mbalimbali yaliyo katika ripoti za CAG zinazohusu Serikali za Mitaa na Miradi ya Maendeleo. Mambo hayo ni pamoja na mwenendo wa hati za ukaguzi zilizotolewa katika Mamlaka ya Serikali za Mitaa na Miradi ya Maendeleo na mwenendo wa utekelezaji wa mapendekezo yaliyotolewa miaka Iliyopita. WAJIBU imechambua mambo hayo tisa kama ifuatavyo.

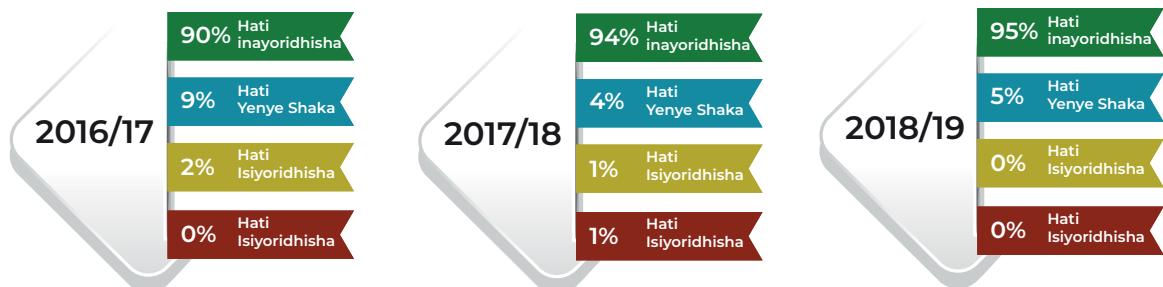
Jambo la 1: Kuongezeka kwa Hati Zinazoridhisha za Ukaguzi kwa Mwaka 2018/19

Ripoti za Ukaguzi za mwaka 2018/19 zinaonesha kuendelea kuongezeka kwa Hati Zinazoridhisha katika Mamlaka ya Serikali za Mitaa na Miradi ya Maendeleo. Hii ni kutokana na uboreshwaji wa uandaaji hesabu kwa kufuata viwango vya kimataifa vya kihasibu, matamko yanayotolewa na NBAA na Sheria. Hata hivyo, ongezeko hilo halimaanishi moja kwa moja kuwa hakukuwa na mapungufu katika usimamizi wa rasilimali za umma. Mwenendo wa hati za ukaguzi katika Mamlaka ya Serikali za Mitaa na Miradi ya Maendeleo ni kama ifuatavyo.

a) Hati za Ukaguzi zilizotolewa katika Mamlaka ya Serikali za Mitaa

Ripoti ya CAG ya mwaka 2018/19, ya Mamlaka ya Serikali za Mitaa inaonesha kuwa kati ya Halmashauri 185 zilizokaguliwa, Halmashauri 176 sawa na asilimia 95 zilipata Hati Zinazoridhisha, Halmashauri 9 sawa na asilimia 5 zilipata Hati Zenye Shaka na hakuna Mamlaka ya Serikali za Mitaa iliyopata Hati Isiyoridhisha wala Hati Mbaya kama inavyoonekana katika kielelezo Na. 1.

Kielelezo Na. 1: Hati za Ukaguzi kwa Mamlaka ya Serikali za Mitaa kwa Mwaka 2016/17 hadi 2018/19

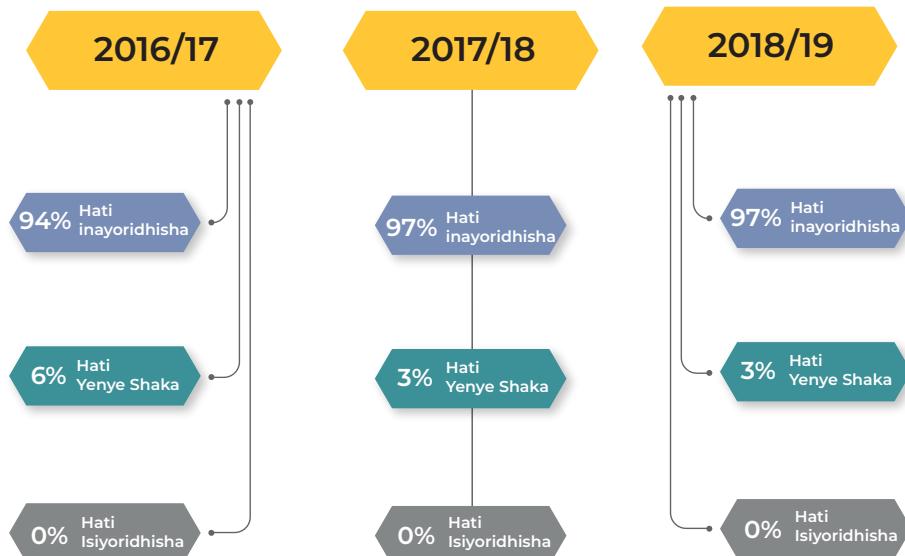
WAJIBU inaipongeza Ofisi ya Rais – TAMISEMI pamoja na Halmashauri zilizoboresha usimamizi na uandaaji wa hesabu hadi kupelekea CAG kutotoa Hati Isiyoridhisha na Hati Mbaya kwa mwaka 2018/19. Mbali na kutokuwepo kwa Hati Isiyoridhisha na Hati Mbaya, ripoti ya CAG inaonesha mapungufu mbalimbali ambayo menejimenti za Mamlaka ya Serikali za Mitaa na Mabaraza ya Madiwani ya Halmashauri husika zinatakiwa kufanya kazi.

b) **Hati za Ukaguzi zilizotolewa katika Miradi ya Maendeleo**

Katika mwaka wa fedha 2018/19, CAG alikagua jumla ya miradi ya maendeleo 455 na kutoa aina tatu za hati za ukaguzi ambapo; Hati Zinazoridhisha ni 441 sawa na asilimia 96, Hati Zenye Shaka ni 13 sawa na asilimia 3 na Hati Isiyoridhisha ni moja sawa na asilimia 1. Mradi wa Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Maji (WSDP) uliotekelizwa na Halmashauri ya Wilaya ya Handeni ndio uliopata hati isiyoridhisha. Kielelezo Na. 2 kinaonesha mwenendo wa hati za Ukaguzi zilizotolewa katika Miradi ya Maendeleo kwa miaka mitatu mfululizo.

Kielelezo Na. 2: Hati za Ukaguzi zilizotolewa katika Miradi ya Maendeleo kwa Mwaka 2016/17 hadi 2018/19.

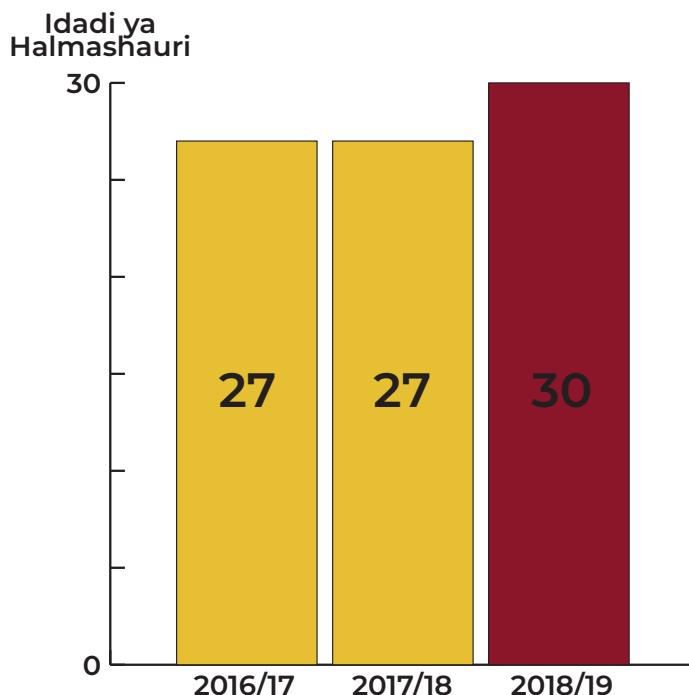

Jambo la 2: Mapato ya Ndani katika Halmashauri Yaongezeka

Bajeti ya mapato ya ndani katika Mamlaka ya Serikali za Mitaa kwa mwaka 2018/19 ilikuwa TZS. 725.63 bilioni wakati makusanyo halisi yakiwa ni TZS 639.40 bilioni ikiwa ni tofauti ya TZS 86.23 bilioni sawa na asilimia 11. Kwa mwaka 2018/19, Mamlaka ya Serikali za Mitaa 176 zilishindwa kukusanya TZS 86.23 bilioni sawa na asilimia 11 ya bajeti ya mapato yake ya ndani ikilinganishwa na TZS 111.24 bilioni sawa na asilimia 16 ya 2017/18 kwa MSM 185. Kuendelea kuongezeka kwa mapato ya jumla ya Mamlaka za Serikali za Mitaa kutoka TZS. 567.62 bilioni ya mwaka 2017/18 hadi TZS. 639.40 bilioni ni kutokana na Halmashauri 50 kukusanya zaidi ya bajeti iliyoidhinishwa, mfano Halmashauri ya Wilaya ya Chalinze ilikusanya asilimia 69 zaidi ya bajeti iliyoidhinishwa ambapo bajeti iliyoidhinishwa ni TZS. 4.36 bilioni na mapato halisi ni TZS. 7.37 bilioni.

Aidha, kuna Halmashauri 30 ambazo hazikuweza kukusanya zaidi ya asilimia 41 ya bajeti iliyoidhinishwa. Halmashauri zilizoshindwa kukusanya zaidi ya asilimia 41 zimeongezeka kutoka Halmashauri 27 mwaka 2017/18 hadi kufikia Halmashauri 30 mwaka 2018/19 kama inavyoonekana katika kielelezo Na. 3.

Kielelezo Na 3: Halmashauri zilizoshindwa kukusanya mapato yake ya ndani kwa kipindi cha miaka miaka mitatu 2016/17 – 2018/19

Vilevile, kumekuwa na usimamizi mbovu wa mapato ya ndani kwa baadhi ya Halmashauri. Hii imepelekea CAG kushindwa kuthibitisha uhalali wa mapato ya ndani yaliyokusanywa na ruzuku iliyotolewa na Serikali Kuu katika Halmashauri tisa ambazo zilipata Hati Yenye Shaka kutokana na makosa katika taarifa zao za fedha.

Athari:

Halmashauri 30 kushindwa kukusanya zaidi ya asilimia 41 ya mapato yake ya ndani kunapelekea kuongeza utegemezi kwa Serikali Kuu. Hali hii inaathiri moja kwa moja utendaji wa Halmashauri. Kwa mfano, katika mwaka 2018/19 CAG amebainisha Mamlaka za Serikali za Mitaa 19 zilishindwa kutekeleza miradi ya maendeleo yenye thamani ya TZS. 24.70 bilioni kutokana na kutotolewa kwa fedha na Serikali Kuu au kutokana na makusanyo hafifu ya mapato ya ndani.

Ushauri:

Mamlaka za Serikali za Mitaa zifanye tathmini ya uwezo halisi wa vyango vyake nya mapato ili kupanga bajeti halisia. Aidha, Halmashauri ziimarishe mifumo ya kielektroniki na usimamizi wake (internal control) ya ukusanyaji wa mapato kutoka katika vyango nya ndani vilivyopitishwa.

Jambo la 3: Sekta za Elimu na Afya kuathiriwa na Upungufu wa watumishi 162,342

Ripoti ya CAG imeonesha mapitio ya idadi ya watumishi katika Halmashauri na kubaini upungufu wa watumishi 162,342 sawa na asilimia 33 ikilinganishwa na uhitaji wa watumishi 494,825 katika Halmashauri 169. Upungufu wa watumishi uliobainika katika Mamlaka ya Serikali za Mitaa umeathiri zaidi sekta za afya na elimu. Kielelezo Na. 4 kinaonesha upungufu wa watumishi katika Halmashauri kwa miaka mitatu mfululizo kutoka mwaka 2016/17 hadi 2018/19

Kielelezo Na. 4: Upungufu wa Watumishi katika Halmashauri kwa Miaka Mitatu Mwaka 2016/17 hadi 2018/19.

Upungufu wa watumishi kwa sehemu kubwa ulichangiwa na Halmashauri, Ofisi ya Rais-Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Hazina kwa kutochukua hatua stahiki kujaza nafasi zilizo wazi. Aidha, upungufu wa watumishi pia ulisababishwa na watumishi kuacha au kuachishwa kazi baada ya zoezi la uhakiki wa taarifa za watumishi katika mfumo wa LAWSON. Zoezi hilo lilibaini watumishi waliokuwa na vyeti nya kughushi ambao waliondolewa katika utumishi, bila kuwepo na mikakati ya kujaza nafasi zilizojitokeza ndani ya muda mfupi.

Athari:

Upungufu wa watumishi katika Halmashauri unapunguza ufanisi wa utendaji kazi katika kuhudumia wananchi. Mfano, kumekuwepo na vituo vya afya ambavyo vimejengwa hususani maeneo ya vijijini bila kuwepo watumishi wa kutosha. Aidha, katika sekta ya elimu, CAG alibaini uhaba wa walimu wa kutofika uwiano stahiki kati ya mwalimu na wanafunzi (1:45) katika shule za msingi.

Ushauri:

Ofisi ya Rais-Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora na Hazina ziweke mikakati ya kuajiri watumishi ili kujaza nafasi zilizo wazi. Pia, Serikali iboreshe sera na taratibu za ajira ya watumishi wa umma.

Jambo la 4: Mapungufu ya Usimamizi wa Mfuko wa Mikopo kwa Wanawake, Vijana na Watu wenye Ulemavu.

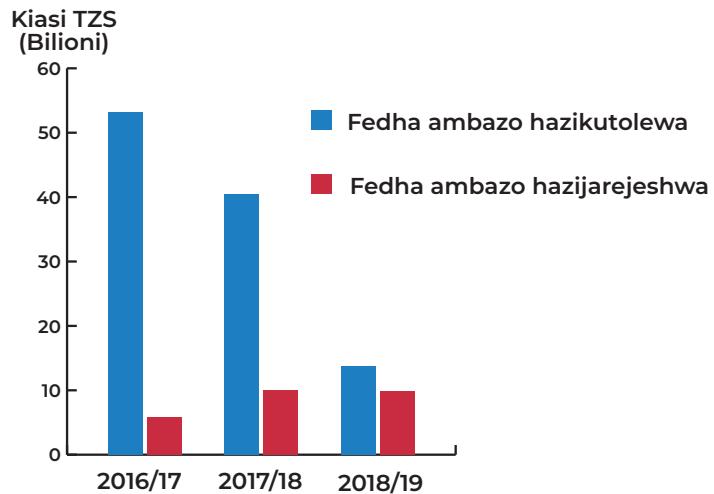
Kifungu cha 37A (4) cha Sheria ya Fedha za Serikali za Mitaa ya mwaka 1982 (iliyorekebishwa, 2019) inazitaka halmashauri kuchangia asilimia 10 ya mapato yake ya ndani kwenda kwenye mfuko huo. Lengo la uamuzi huu ni kuwakomboa kiuchumi wanawake, vijana na watu wenye ulemavu.

Ripoti ya CAG inabainisha kuwepo kwa kasoro kadhaa katika usimamizi wa Mfuko wa Mikopo kwa Wanawake, Vijana na Watu Wenye Ulemavu kama ifuatavyo;

- i. Halmashauri 115 hazikuchangia jumla ya TZS. 9.93 bilioni kwenye Mfuko wa Mikopo ya Maendeleo ya Wanawake, Vijana na Watu Wenye Ulemavu.
- ii. Mamlaka ya Serikali za Mitaa zimeshindwa kukusanya kiasi cha TZS. 13.79 bilioni sawa na asilimia 59 ya mikopo iliyotolewa kwa vikundi vya Wanawake, Vijana na Watu wenye Ulemavu kwa mwaka 2018/19. Hii inatokana na kutokuwepo kwa udhibiti wa uhakika wa utoaji na ufuutiliaji wa mikopo hiyo.

Mwenendo wa fedha ambazo hazikutolewa na fedha ambazo hazikurejeshwa katika Mfuko wa Wanawake, Vijana na Watu wenye Ulemavu kwa kipindi cha miaka mitatu (2016/17 – 2018/19) ni kama inavyoonekana katika kielelezo Na. 5.

Kielelezo Na 5: Fedha ambazo hazikutolewa hazikurejeshwa katika Mfuko wa Wanawake, Vijana na Watu Wenye Ulemavu (2016/17 – 2018/19).

Athari:

Halmashauri kutochangia TZS.9.93 bilioni pamoja na kutokurejeshwa kwa asilimia 59 ya fedha za Mfuko, kumerudisha nyuma jitihada za Serikali katika kuwakomboa kiuchumi walengwa wa mfuko huu. Aidha, kutokuwa na usimamizi mzuri na uendeshaji wa mfuko huu kunaweza kusababisha mfuko huu kukosa uendelevu.

Ushauri:

Kwa mujibu wa Kanuni ya 20 (b) (c) (d) na 24 (2) ya Kanuni za Utoaji na Usimamizi wa Mikopo kwa Vikundi vya Wanawake, Vijana na Watu Wenye ulemavu za mwaka 2019, WAJIBU inashauri, Sekretarieti za Mikoa ziishauri OR-TAMISEMI kuzichukulia hatua za kinidhamu Halmashauri na Wakurugenzi watakaoshindwa kuchangia asilimia 10 ya mapato ya ndani kwa ajili ya Mfuko wa Wanawake, Vijana na Watu wenye Ulemavu.

Aidha, OR-TAMISEMI izielekeze Halmashauri zote zenye vikundi ambavyo havijarejesha fedha vichukuliwe hatua za kinidhamu kwa mujibu wa Kanuni ya 11 ya Kanuni za Utoaji na Usimamizi wa Mikopo kwa Vikundi vya Wanawake, Vijana na Watu Wenye Ulemavu za mwaka 2019. Hatua zitakazochukuliwa zitangazwe kwenye vyombo vya habari na mbaa za matangazo ya Halmashauri ili ifahamike kwa vikundi vingine vyote nchini kuwa fedha zinazokopwa kutoka mfuko huu zinapaswa kurejeshwa.

Jambo la 5: Mamlaka ya Serikali za Mitaa Kupoteza TZS. 29.86 bilioni kwa kutozingatia Sheria ya Manunuzi

Ripoti ya CAG inaonesha kuwa jumla ya TZS 1.61 trillioni zilitumika kwa ajili ya manunuzi ya bidhaa na huduma katika Halmashauri 185. Kiwango hiki ni ongezeko la asilimia 24 ikilinganishwa na kiasi cha TZS 1.30 trillioni kilichotumika mwaka 2017/18. CAG alibaini kulikuwa na upotevu wa zaidi ya TZS. 29.86 bilioni uliotokana na kutozingatiwa kwa Sheria ya Manunuzi. Kielelezo Na. 6 kinaonesha mapungufu yaliyotokana na upotevu wa fedha kutokana na manunuzi ya umma kwa kipindi cha miaka mitatu 2016/17 – 2018/19.

Kielelezo Na 6: Baadhi ya mapungufu yaliyotokana na upotevu wa fedha kutokana na manunuzi ya umma kwa kipindi cha miaka mitatu 2016/17 – 2018/19

Mbali na upotevu ulioripotiwa, CAG alibaini kuwepo kwa mapungufu ya usimamizi wa mikataba ya manunuzi katika Mamlaka za Serikali za Mitaa na utekelezaji wa miradi ya maendeleo yaliyofikia TZS. 442.71 bilioni kwa mwaka wa fedha 2018/19. Mapungufu haya yametokana na usimamizi hafifu wa utekelezaji wa Sheria ya Ununuzi wa Umma Na. 7 ya mwaka 2011.

Athari:

Halmashauri kutokuzingatia matakwa ya sheria na kanuni za ununuzi wa umma katika kutekeleza miradi ya maendeleo, kunasababisha kuwepo na mianya ya ubadhirifu na rushwa. Hali hiyo inasababisha kupokewa vifaa visivyokuwa na viwango au vigezo vilivyoainishwa, kupotea kwa vifaa, miradi kufanywa chini ya kiwango hivyo kusababisha kutokuwepo kwa thamani ya fedha.

Ushauri:

Wizara ya Fedha na Mipango ifanye tathmini ya utendaji wa idara ya Sera katika Ununuzi wa Umma (PPPD) ili kuboresha uwezo wa kutekeleza majukumu yake ya Usimamizi na Ufutiliaji wa uzingatiaji wa Sheria ya Ununuzi wa Umma.

Wizara ya Fedha na Mipango izipatie uwezo wa kifedha na watumishi idara ya Sera ya Ununuzi wa Umma (PPPD) na Mamlaka ya Udhibiti wa Ununuzi wa Umma (PPRA) ili ziweze kusimamia ipasavyo matumizi ya mfumo wa manunuzi ya umma kwa njia ya mtandao (e-Procurement System) ujulikanao kama TANEPs. Hii, itaongeza uwazi na uwajibikaji katika usimamizi wa mikataba. Pia, mfumo huu utasaidia kupunguza ukiukwaji wa sheria ya Manunuzi ya Umma. Aidha, ifahamike kuwa matumizi ya kielektroniki bila usimamizi bora (internal control) ni hatari kwa uwajibikaji.

Serikali iwachukulie hatua za kinidhamu Maafisa Ugavi ambao hawazingatii Sheria na Kanuni za manunuzi wakati wakashughulikia upatikanaji wa huduma, vifaa na miundombinu ya serikali na taasisi zake. Pia, Asasi za Kiraia na vyombo vya Habari viendelee kuuelimisha umma juu ya nafasi ya wananchi katika kufuatilia utekelezaji wa mikataba ya miradi ya maendeleo ili kupunguza ukiukwaji wa Sheria ya Ununuzi wa Umma.

Jambo la 6: Matumizi yasiyo na tija kwenye Mamlaka ya Serikali za Mitaa

Kwa mwaka 2018/19, kulikuwa na matumizi yasiyo na tija kwenye Mamlaka ya Serikali za Mitaa. Matumizi hayo ni pamoja na:

- i. Malipo yasiyostahili TZS. 1.56 bilioni katika Halmashauri 30
- ii. Mikopo isiyorejeshwa kutoka akaunti ya amana TZS. 2.92 bilioni katika Halmashauri 25
- iii. Malipo yasiyodhibitiwa katika akaunti ya amana TZS. 9.68 bilioni katika Halmashauri 67
- iv. Mapungufu katika matumizi ya mafuta ya magari yaliyosababisha hasara ya TZS. 1.58 bilioni katika Halmashauri 46

Athari:

Kutokana na mapungufu yaliyoainishwa hapo juu, Serikali imepoteza jumla ya TZS 15.74 bilioni kuititia kufanyika kwa manunuzi yasiyo na tija. Fedha hizi zingeweza kupelekwa kwenye huduma nyingine za kijamii kama Afya, Elimu au Maji.

Ushauri:

Serikali kuititia OR- TAMISEMI iendelee kuzisimamia Halmashauri katika kuimarisha mifumo yake ya ndani ili kuzuia mianya ya upotevu wa fedha. Aidha, Menejimenti, Kamati za ukaguzi za Halmashauri pamoja na Mabaraza ya Madiwani yahakikishe utekelezaji wa matakwa ya kisheria ya udhibiti wa mifumo ya ndani. Vilevile, OR-TAMISEMI inashauriwa kwanza, ifanye ukaguzi maalumu wa fedha TZS 9.68 bilioni ambazo zilitumika pasipo udhibiti madhubutu katika akaunti ya amana na kuwachukulia hatua waliohusika. Pia, OR-TAMISEMI inashauriwa kuandaa mwongozo utakaosimamia uendeshaji wa mfuko wa amana kwa ufanisi zaidi.

Jambo la 7: Hali ya Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo

Kutokana na ripoti ya CAG ya utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo iliyojumuisha miradi ya Serikali Kuu na Serikali za Mitaa ya mwaka 2018/19 imeonesha kuwepo kwa mapungufu ya utekelezaji katika sekta za Uchukuzi na Maji kama ifuatavyo.

- a) **Kutolipwa kwa madai ya wakandarasi TZS. 1.03 trilioni kwa miradi ya sekta ya uchukuzi**

CAG alibaini madai ya TZS.1.03 trilioni kwa wakandarasi ambao walitekeleza miradi ya ujenzi ya barabara na viwanja vya ndege kupitia TANROADS. Deni hilo lilitokana na ucheleweshwaji wa malipo kutoka Wizara ya Fedha na Mipango kwenda TANROADS, na kushindwa kuwalipa kwa wakati wakandarasi, wahandisi washauri na watu walioathiriwa na utekelezaji wa miradi hiyo. Mchanganuo wa deni la TZS.1.03 trilioni umeoneshwa kama ifuatavyo:

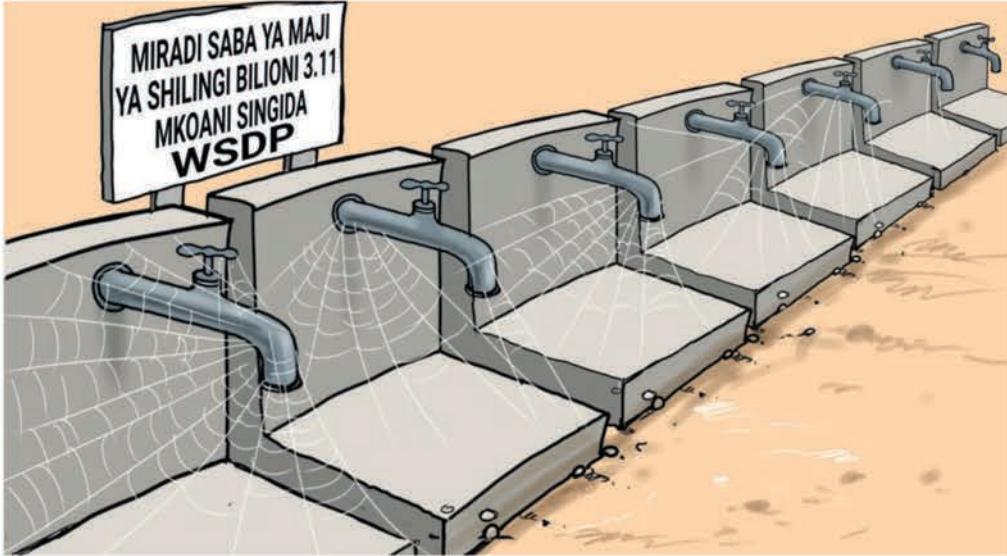
- Malipo ya Hati za Madai ya kazi TZS. 794.09 bilioni.
- Malipo ya riba zitokanazo na kuchelewesha malipo TZS. 224.03 bilioni.
- Fidia kwa watu walioathiriwa na miradi TZS. 13.02 bilioni.

Pia, CAG alibaini kucheleweshwa kwa malipo ya TZS. 8.64 bilioni ya kazi zilizoteklezwa kupitia mikataba 43 ya Programu ya Maendeleo katika Sekta ya Maji (WSDP).

- b) **Miradi ya maji ya TZS.3.11 bilioni Imekamilika lakini haifanyi kazi.**

Katika Manispaa ya Singida, CAG alibaini miradi saba iliyoteklezwa na Programu ya Maendeleo katika Sekta ya Maji (WSDP) yenye thamani ya TZS 3.11 bilioni ambayo haifanyi kazi japokua imekamilika tangu Juni 2017. Hali hii inatokana na uharibifu wa miundombinu ya maji na upatikanaji wa maji kwa kiwango kidogo kutoka kwenye vyanzo. Aidha, vituo vya maji vipatavyo 3,576 vilivyo chini ya watekeleza miradi 17 katika maeneo mbalimbali nchini havitoi maji kutokana na kutofanyiwa matengenezo ya mara kwa mara.

Athari:

Ucheleweshwaji wa malipo ya wakandarasi ni kinyume cha kanuni ya 44 ya Kanuni za Manunuzi ya Umma ya Mwaka 2013. Kanuni zinaelekeza, ili kusaidia ukuaji wa makampuni ya ndani na kuyawezesha kutimiza wajibu wao wa kimkataba, taasisi nunuzi zinatakiwa kuhakikisha kwamba malipo ya wazabuni yanafanywa kwa wakati. Aidha, matakwa ya jumla ya mikataba ya ujenzi ya mwaka 2018 yanawataka waajiri wawalipe wakandarasi kiasi kilichothibitishwa na wasimamizi wa miradi ndani ya siku 28 tokea tarehe ya kila hati. Ukiukwaji wa kanuni hizi hupelekea yafuatayo;

- i. Ucheleweshwaji wa malipo kwa wakandarasi huiingizia hasara Serikali kutokana na ongezeko la riba na adhabu zinazotokana na ucheleweshwaji huo.
- ii. Miradi kukamilika na kutotumika kunawanyima wananchi fursa ya kutumia miradi kwa wakati au kutopata kabisa huduma hiyo.
- iii. Kukosekana kwa thamani ya fedha katika miradi iliyokamilika na kubaki bila kutumika kwa muda mrefu.

Ushauri:

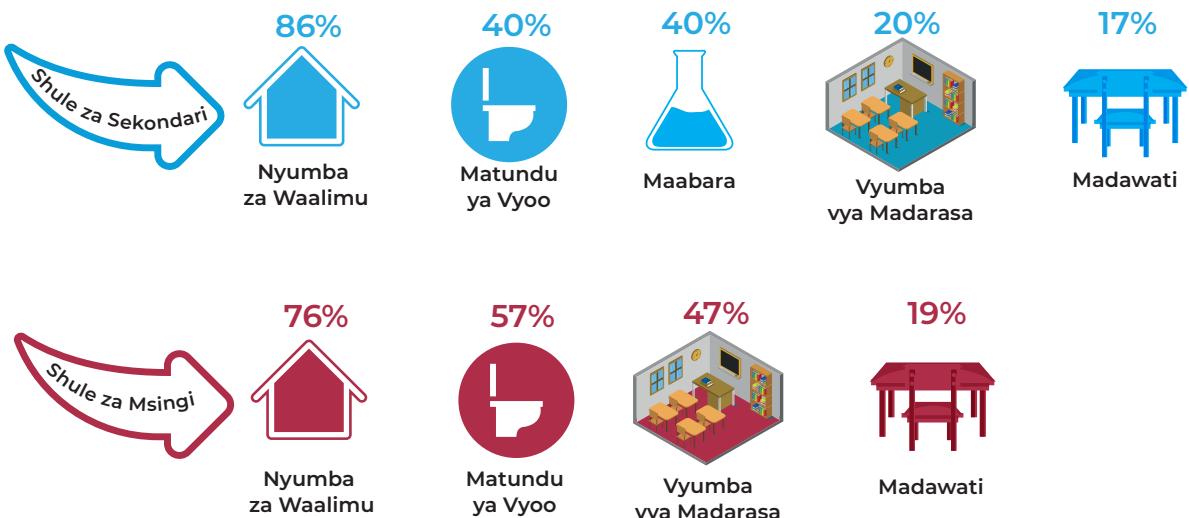
WAJIBU inashauri yafuatayo;

- i. Wizara ya Fedha na Mipango ihakikishe inatoa fedha za utekelezaji wa miradi kwa muda muafaka ili kuziwezesha Halmashauri kutekeleza na kukamilisha kwa wakati miradi iliyopangwa.
- ii. Mamlaka ya Serikali za Mitaa ziendelee kuimarisha, ufuatiliaji na usimamizi wa mifumo ya utekelezaji wa miradi ya maendeleo, kwa kuhahikisha inaheshimu mikabata ilioingia na wakandarasi na wabia wa maendeleo.
- iii. Menejimenti za Halmashauri zihakikishe zinaingiza kwenye bajeti zao fedha za uendeshaji wa miradi itakayokamilika ndani ya mwaka wa bajeti husika. Pia, menejimenti za Halmashauri zifuutilie uwepo wa matumizi ya miradi iliyokamilika ili kuwepo na huduma bora kwa wananchi.
- iv. Serikali iendelee kuhamasisha na kuimarisha ushirikishwaji wa wananchi katika kupanga, kusimamia na utekelezaji wa miradi ya maendeleo ili kuweza kuwa na miradi shirikishi yenye umilikishwaji wa wananchi (vipaumbele vya wananchi) kwa uendelevu wa utumiaji wa miradi hiyo.

Jambo la 8: Uhaba wa miundombinu ya elimu katika Shule za Msingi na Sekondari.

CAG aliainisha upungufu wa miundombinu ya elimu (vyumba nya madarasa, maabara, vyoo, mabweni, madawati na nyumba za walimu) katika shule za msingi na sekondari katika Halmashauri 30 zilizofanyiwa tathimini. Uhaba wa nyumba za walimu ndio mkubwa zaidi ambapo uhaba huo katika shule za sekondari ni asilimia 86 wakati kwenye shule za msingi ni asilimia 76. Uhaba wa matundu ya vyoo unafuata kwa kuwa na asilimia 40 kwenye shule za sekondari wakati shule za msingi zikiwa na asilimia 57. Uhaba huo ni kama unavyooneshwa kwenye kielelezo Na. 7.

Kielelezo Na. 7: Taarifa juu ya Uhaba wa miundombinu ya elimu katika Shule za Msingi na Sekondari

Athari:

Upungufu wa nyumba za walimu unashusha morali ya kazi kwa watendaji hasa kwenye shule za vijijini ambapo hakuna nyumba za kupanga na kusababisha watendaji hao kutembea umbali mrefu ili kufika maeneo yao ya kazi. Aidha, upungufu wa matundu ya vyoo huathiri afya na utulivu wa wanafunzi hususan wanafunzi wa kike na wale wenye mahitaji maalum. Hali hiyo huchangia kwa kiasi kikubwa ushukaji wa mahudhurio na kiwango cha elimu nchini.

Ushauri:

OR-TAMISEMI na Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia washirikiane katika kutekeleza mikakati iliyopo ya uboreshwaji wa miundombinu ya shule. Pia, Mamlaka ya Serikali za Mitaa ziendelee kushirikisha wananchi kwenye mipango ya maendeleo ya shule ili kuchangia nguvukazi katika kuibua na kuboresha miundombinu ya shule za msingi na sekondari nchini.

Jambo la 9: Hali ya Utekelezaji wa Mapendekezo ya Miaka Iliyopita

Jambo hili, linazungumzia utekelezaji wa mapendekezo yaliyotolewa na CAG pamoja na maagizo ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Usimamizi wa Hesabu za Serikali za Mitaa (LAAC).

Hali ya Utekelezaji wa Mapendekezo ya CAG Katika Mamlaka ya Serikali za Mitaa

Ripoti ya CAG 2018/19 inaonesha kuwa kati ya mapendekezo 11 yaliyotolewa na CAG mwaka 2017/18, hakuna pendekezo lolote lililotekelawa kikamilifu, mapendekezo 2 sawa na asilimia 18 yapo katika hatua mbalimbali za utekelezaji na mapendekezo 9 sawa na asilimia 82 hayajatekelezwa kabisa.

Hata hivyo, kwa mujibu wa uchambuzi wa WAJIBU kwa miaka mitatu (2015/16, 2016/17 na 2017/18) unaonesha hakuna pendekezo lolote lililotekelawa kikamilifu. Hii ni kutokana na Mabaraza ya Madiwani, Idara ya Mkaguzi Mkuu wa Ndani wa Serikali (IAGD) pamoja na OR-TAMISEMI kutotilia mkazo utekelezaji wa mapendekezo yanayotolewa na CAG.

Kwa mujibu wa Ripoti ya CAG, utekelezaji wa mapendekezo yaliyojumuishwa kwenye Ripoti Kuu ya Mamlaka za Serikali za Mitaa hairidhishi kutokana na jitihada hafifu za Maafisa Masuuli katika kushughulikia mapungufu yaliyobainishwa. Kielelezo Na. 8 kinaonesha hali ya Utekelezaji wa mapendekezo ya CAG katika Mamlaka ya Serikali za Mitaa kwa miaka mitatu 2015/16 – 2017/18.

Kielelezo Na. 8: Utekelezaji wa Mapendekezo ya CAG Katika Mamlaka ya Serikali za Mitaa kwa Miaka Mitatu 2015/16 – 2017/18

Utekelezaji wa maendeleo ya CAG katika mamlaka ya Serikali za Mitaa	2015/16	2016/17	2017/18
Yanayotekelawa	64%	62%	18%
Yamepitwa na wakati	0%	0%	0%
Hayajatekelezwa	36%	38%	82%
Yaliyotekelawa	0%	0%	0%

Hali ya Utekelezaji wa Maagizo ya Kamati ya LAAC

Kamati ya LAAC, hupitia ripoti ya CAG ya mwaka husika pamoja na kuwahoji Maafisa Masuuli juu ya hoja zilizoibuliwa na CAG kisha hutoa maagizo ambayo yanapaswa kutekelezwa na Maafisa hao.

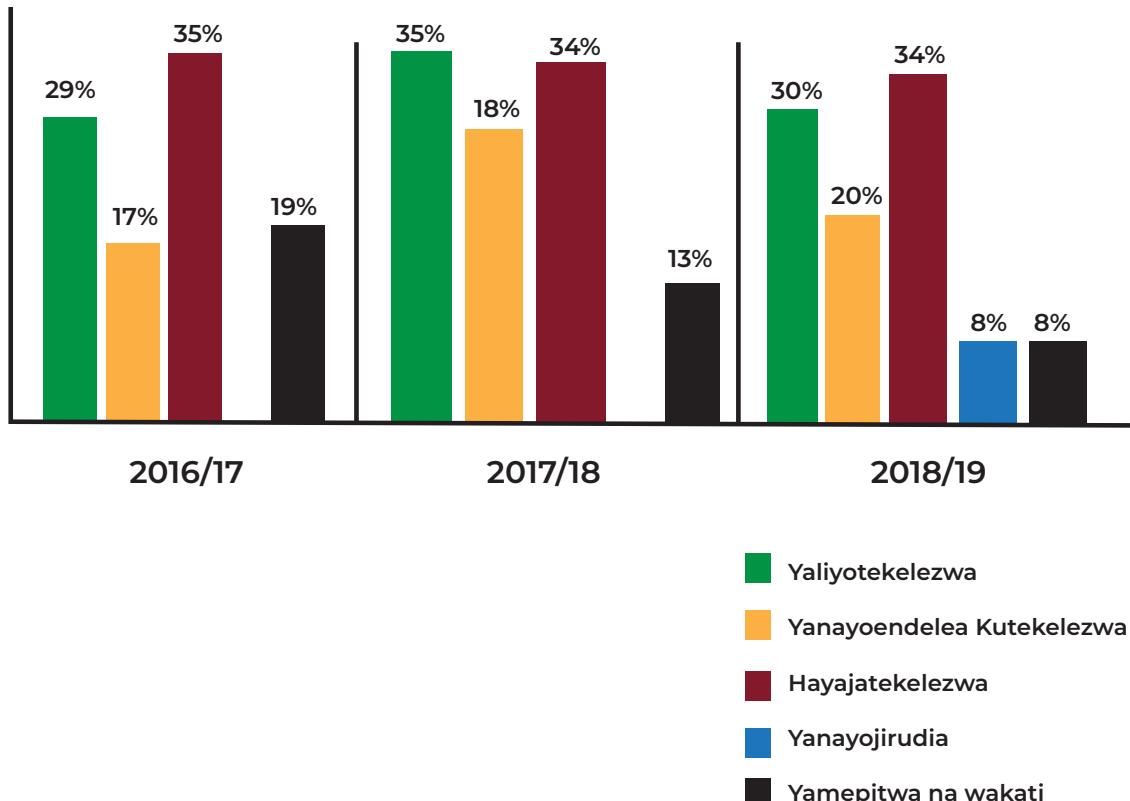
Hali ya utekelezaji wa maagizo ya LAAC katika ripoti ya mwaka 2018/19 inaonesha kwamba; kati ya maagizo 958 yaliyotolewa kwa Mamlaka za Serikali za Mitaa 158 ni maagizo 388 tu sawa na asilimia 41 yaliyotekelzwa, maagizo 274 sawa na asilimia 28 yanaendelea kutekelezwa, maagizo 281 sawa na asilimia 29 hayajatekelezwa na maagizo 16 sawa na asilimia 2 yamepitwa na wakati.

Mwenendo wa Utekelezaji wa Mapendekezo ya CAG kwa Miaka Iliyopita katika Miradi ya Maendeleo

Ripoti ya CAG ya Miradi ya Maendeleo ya mwaka 2018/19 inaonesha kati ya mapendekezo 5,185 yaliyotolewa na CAG mwaka 2017/18, ni mapendekezo 1,555 sawa na asilimia 30 yaliyotekelzwa; mapendekezo 1,061 sawa na asilimia 20 yanaendelea kutekelezwa; mapendekezo 1,772 sawa na asilimia 34 hayajatekelezwa; mapendekezo 388 sawa na asilimia 8 yamejirudia (Haya ni mapendekezo ambayo hayajatekelezwa kwa muda mrefu na yamejirudia lakini bado hayajapitwa na wakati) na mapendekezo 409 sawa na asilimia 8 yamepitwa na wakati.

Kiujumla, ripoti ya CAG inaonesha utekelezaji wa mapendekezo yake bado upo chini ya asilimia 50. Hali hii, inasababisha kupungua kwa ufanisi na umahiri katika utekelezaji wa miradi ya maendeleo. Kielelezo na. 9 kinaneza mwenendo wa utekelezaji wa mapendekezo ya CAG kwa miaka mitatu 2016/17- 2018/19;

Kielelezo Na. 9 Mwenendo wa utekelezaji wa mapendekezo ya CAG kwa miaka mitatu 2016/17- 2018/19

Athari:

Utekerezaji hafifu wa mapendekezo yanayotolewa na CAG unapunguza uwajibikaji na ufanisi katika utendaji wa serikali. Vilevile, unasababisha upotevu wa rasilimali za umma ambazo zingepaswa kuokolewa kutokana na utekelezaji wa mapendekezo yaliyotolewa na CAG.

Ushauri:

WAJIBU inashauri yafuatayo;

- i- Idara ya Mkaguzi Mkuu wa Ndani wa Serikali na OR-TAMISEMI kuendelea kutilia mkazo utekelezaji wa mapendekezo ya CAG kwa Mamlaka ya Serikali za Mitaa kwa kuhakikisha vikao vyote vya Halmashauri vinakuwa na ajenda ya kudumu ambayo ni utekelezaji wa mapendekezo ya CAG.
- ii- OR-TAMISEMI iimarishe kamati za ukaguzi za Halmashauri.
- iii-Kamati ya LAAC iendelee kufuatilia utekelezaji wa mapendekezo yanayotolewa na CAG na mapendekezo yake ili kuongeza uwajibikaji na ufanisi katika usimamizi wa rasilimali za Umma.
- iv-Asasi za kiraia na vyombo vya habari vinapaswa kujadili mapendekezo aliyoyatoa CAG na maelekezo yaliyotolewa na kamati za usimamizi za kudumu za Bunge ili kuelimisha jamii, kuyafahamu na kufuatilia utekelezaji wake.

HITIMISHO

Mambo tisa yaliyochambuliwa yameonesha matokeo chanya na hasi katika utendaji wa Mamlaka za Serikali za Mitaa na utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo. Dosari zilizonekana katika Manunuzi ya Umma, Usimamizi wa matumizi ya fedha za umma, Upangaji wa Mipango na bajeti na utekelezaji wa mapendekezo ya CAG/LAAC zinatokana na ukiukwaji wa sheria na miongozo mbalimbali ikiwemo Sheria ya Ununuzi wa Umma ya Mwaka 2011, Sheria ya Fedha za Serikali za Mitaa ya Mwaka 1982 (iliyorekebishwa, 2019) pamoja na Sheria ya Ukaguzi wa Umma ya mwaka 2008.

WAJIBU inashauri Kamati ya Kudumu ya Bunge (LAAC), Wizara ya OR-TAMISEMI, Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia, Ofisi ya Rais-Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora pamoja na Wizara ya Fedha na Mipango kufuatalia na kutekeleza kikamilifu mapendekezo yaliyotolewa na CAG.

Aidha, utekelezaji wa mapendekezo yaliyotolewa na CAG na yanayoshauriwa na WAJIBU ni muhimu yakatekelezwa ili kukuza na kuendeleza uwajibikaji katika usimamizi wa rasilimali za umma nchini.

WAJIBU inapenda kuwakaribisha wasomaji na wadau wa uwajibikaji kutumia ripoti hii katika kuelimisha Umma juu ya ripoti za CAG ili kukuza uwajibikaji nchini.

NB: Ili kupata taarifa zaidi kuhusu ripoti za CAG za mwaka 2018/19 tembelea tovuti ya Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi (NAOT) ambayo ni <https://www.nao.go.tz>.

WAJIBU - Institute of Public Accountability

P.O Box 13486
Kumbukumbu Street, Kinondoni Block 41 - House No. 20,
Dar es Salaam - Tanzania, Tel: +25522 266 6916,
Email: info@wajibu.or.tz, Website: www.wajibu.or.tz